

Päiväys: 1.12.2000
Diaariumero: 1100R0019-53
Vapo Oy Energia
Pohjois-Suomen tulossyksikkö
PL 318
90101 OULU

Asia: YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO VAPO OY:N KORENTOSUON
YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIOHJELMASTA

YHTEENVETO ARVIOINTIOHJELMASTA

Hankevastaava

Vapo Oy Energia
Pohjois-Suomen tulossyksikkö
PL 318
90101 OULU

Hanke ja sen vaihtoehdot

Vapo Oy on toimittanut Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskukselle Korentosuon (entinen nimi Kortesus) turvetuotantoalueen ympäristövaikutusten arviointiohjelman. Korentosuon suunniteltu tuotantoala on noin 190 ha, ja hankkeeseen sovelletaan lakia ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain muuttamisesta (267/1999) ja asetusta ympäristövaikutusten arviointimenettelystä (268/1999). Yhteysviranomaisena Korentosuon YVA-hankkeessa toimii Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus.

Korentosuon turvetuotantohankkeelta vaaditaan ympäristölupa ympäristönsuojelulain (86/2000) ja ympäristönsuojeluasetuksen (169/2000) perusteella. Ympäristöluvan ratkaisee Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto ympäristövaikutusten arviointimenettelyn päättymisen jälkeen.

Toteuttamisvaihtoehtona on Korentosuon kuivattaminen turvetuotantoa varten noin 190 ha:n alalta ja turpeen nostaminen (noin 1,5 miljoonaa kuutiometriä). Korentusuo sijaitsee Utajärven kunnassa ja se kuuluu Oulujoen vesistöalueeseen ja tarkemmin Itäojan osavaluma-alueeseen. Alueesta on 77 ha sarkaojitettu vuonna 1982 ja loppuosa 113 ha on pääosin ojittamatonta suota. Vedet laskevat Itäojan kautta Sanginjärveen, josta Sanginjokea pitkin lopulta Oulujokeen.

Nollavaihtoehtona tarkastellaan hankkeen toteuttamatta jättämisen hyötyjä ja haittoja.

Arviointiohjelmasta tiedottaminen ja kuuleminen

Yhteysviranomaisena toimiva Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus on kuuluttanut arviointiohjelman nähtävillä olosta. Arviointiohjelma ja kuulutus ovat olleet nähtävillä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa sekä Utajärven kunnanvirastossa, Utajärven pääkirjastossa ja Sanginkylän kyläkonttorissa 13.9 - 31.10.2000. Kuulutus arviointiohjelman nähtävillä olosta julkaistiin 13.9.2000 Tervareitissä ja Kalevassa. Hanketta ja ympäristövaikutusten arviointia koskeva yleisötilaisuus pidettiin Sanginkylän Sangin pirtillä 18.9.2000.

Kuulutuksen mukaan hankkeesta on saanut esittää mielipiteitä ja kannanottoja kirjallisesti. Yhteysviranomainen on pyytänyt lisäksi lausunnon Utajärven kunnalta, Kainuun TE-keskuksen maaseutuosaston kalatalousyksiköltä, Metsähallitukselta, Pohjois-Pohjanmaan lintutieteelliseltä yhdistykseltä, Oulun lääninhallituksen sosiaali- ja terveysosastolta, Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiriltä, Sanginkylän kalastuskunnalta, Laitasaaren kalastuskunnalta, Vuotunginkylän kalastuskunnalta, Oulun kaupungilta, Ylikiimingin kalastuskunnalta, Sotkajärven kalastuskunnalta ja yhteisen vesialueen 567-401-0876-0002 esimies Eero Päätälöltä.

KANNANOTTOJA JA LAUSUNTOJA

Kannanottoja ja lausuntoja toimitettiin yhteysviranomaiselle yhteensä 9 kpl. Seuraavassa on yhteenveto kustakin lausunnosta ja kannanotosta.

Utajärven kunnalla ei ollut ohjelmaan huomauttamista.

Kainuun TE-keskus, maaseutuosaston kalatalousyksikkö toteaa, että Sanginjärvellä on merkitystä virkistys- ja kotitarvekalastuksessa. Kalataloustietoja Sanginjärvestä on vain vähän, eikä tieto riitä arviointiselostuksen kuvaukseksi kalastosta ja kalastuksesta. Lausunnossa esitetään, että Sanginjärvestä tehdään kiinteistökohtainen kalatalousselvitys.

Arviointiselostuksessa tulee lisäksi kuvata Sanginjoen valuma-alueen turvetuotannon ajallista ja alueellista kehitystä. Lisäksi toisena toteuttamismahdollisuutena voisi olla jo ojitetun alueen ottaminen tuotantoon sekä tuotannon ja kunnostuksen ajallinen jaksottaminen suhteessa muuhun alueen turvetuotantoon niin, että käytössä on yhtä aikaa mahdollisimman pieni pinta-ala.

Oulun kaupungin tekninen keskus toteaa, ettei ohjelmassa esitetyn lisäksi tarvita muita toteutusvaihtoehtoja. Lausunnossa esitetään, että hankkeen vaikutusalue tulee rajata riittävän laajaksi. Sanginjoen kokonaiskuormitus tulee selvittää, ja arvioida hankkeen aiheuttaman lisäkuormituksen vaikutus siihen, Sanginjoen veden laatuun ja Sanginjoen alajuoksun virkistyskäyttöön.

Oulun lääninhallituksen sosiaali- ja terveystieteiden osasto lausunnon mukaan tulee selvittää Oulun seudun energiahuollon turvaamiseksi tarvittava turvemäärä Korentosuon hankkeen tärkeyden arvioimiseksi. Lisäksi tulee selvittää alueen poistuvien tuotantoalueiden määrä.

Työllisyysvaikutusarvioinnissa on huomioitava mm. alueen nykyinen elinkeinorakenne ja miten turvetuotanto vaikuttaa siihen sekä työllisyyteen tuotannon aikana ja sen loputtua.

Viihtyvyyden vaikutusten selvittämiseksi tulee asutusta selvittäessä kartoittaa loma-asutus ja muut virkistyskäyttökohteet, samoin kuin vaikutusalueen häiriintyvät kohteet, kuten koulut ja päiväkodit. Vaikutusalueen rajauksessa on otettava huomioon kuivatusvesien vaikutusalue, turpeen kuljetusreitti ja pölyn leviämisalue. Pölyn osalta tarkastelussa on eriteltävä terveys- ja viihtyvyyden vaikutukset erikseen.

Ympäristövaikutusten arviointi tulisi ulottaa tuotannon jälkeiseen aikaan siinä laajuudessa kuin ympäristövaikutuksia vielä ilmenee. Arvioinnissa tulisi myös ottaa kantaa sekä tuotannon aikaisten että sen jälkeisten ihmisiin kohdistuvien haitallisten vaikutusten seurannan järjestämiseen sekä näiden vaikutusten vähentämismahdollisuuksiin.

Lausunnossa ehdotetaan vielä erillisen kysely- tai haastattelututkimuksen järjestämisestä tarpeellisessa laajuudessa kansalaisten keskuudessa.

Laitasaaren jako- ja kalastuskunta tähdentää, että Sanginjoki on luokiteltu arvokkaaksi pienvesistöksi, eikä turvetuotantoalueen vedet saa huonontaa alapuolisia vesistöjä. Sanginjoki ei kestä enää lisäkuormitusta.

Sangin kalastuskunta toteaa, että ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta puuttuu vesiensuojelumenetelmien selostus. Kalastuskunta haluaa pitää puhe- ja kuulemisoikeuden vesienpuhdistusasioissa ja muissa ympäristöön vaikuttavissa asioissa.

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri kyseenalaistaa väitteen, että vanhojen turvetuotantoalueiden poistuminen vaatii uusien turvesoiden käyttöönottoa. Nollavaihtoehdossa on tarkasteltava energiahuollon vaihtoehtoja selvittämällä, missä määrin polttoturvetta voidaan korvata muilla polttoaineilla. Nollavaihtoehdossa on myös selvittettävä ennallistamismahdollisuudet ja siten saavutettava luonnon- ja vesiensuojelullinen hyöty. Hankkeen lähialueiden maankäyttömuodoista on esitettävä ne, jotka kuormittavat samantyyppisesti kuin turvetuotantosuo. Esimerkiksi Itäsuolla ja Korentosuolla voi olla osin yhteinen vaikutusalue. Luonnonsuojelupiirin mukaan Korentosuon läheisyydessä on loma-asutusta. Lähialueen reservisuot tulee selvittää; esim. Sapolassuolla on turvetuotantovaraus. Luonnonsuojelupiirin mukaan Korentosuon tuotanto- ja vesiensuojelusuunnitelman esittely vasta selostusvaiheessa on YVA-lain vastaista menettelyä. Tästä johtuen vaikutusalue jää myös rajaamatta. Piiri esittää ohjelman täydentämistä tältä osin. Kun

nykymuodossaan ohjelma ei täytä mielekkään osallistumisen ehtoja, on ohjelma palautettava ohjelman laatijalle epäkelpona.

Korentosuo kuormitus on arvioitava koko vuodelta ja sisältää arvioon mm. hankkeesta aiheutuva eristysojien kautta kertyvä lisäkuormitus. Sanginjärvi ja -joki on rajattava vaikutusalueeksi. Korentosuo alapuolisen vesistön tila on kuvattava. Luonnon monimuotoisuus on arvioitava siten, kuin koko suo olisi luonnontilainen. Pesimälinnuston kartoituksen lisäksi on selvitettävä suon kevät- ja syysmuuton aikainen merkitys. Turpeen kuljetuksesta aiheutuva liikenneturvallisuuden heikentyminen on arvioitava. Selostuksessa on arvioitava lähiseutujen turvetuotannon yhteisvaikutusta ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen. Turvetuotannon osuus kunnan kasvihuonekaasutaseeseen on esitettävä ja arvioitava turvetuotannon kestävyys kuntatasolla.

Set Karhula vaatii, että mm. Itäojaa täytyisi perata isommaksi Haaraojan suusta Korentosuolle päin ja ylikulku tulee järjestää. Kuivatusvedet tulee johtaa altaan kautta.

Salme ja Pentti Hamari sekä 18 allekirjoittanutta vastustaa Korentosuo turvetuotantohanketta. Toteutuessaan hanke vaikuttaisi Sanginjärven ja sitä kautta Sangin- ja Oulujoen veden laatuun heikentävästi. Sanginjärven tila on nykyisellään jo hälyttävän huono, eikä Sanginjoen vesi kelpaa virkistys- tai muuhun käyttöön.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Yhteysviranomainen toteaa, että arviointiohjelmaa olisi helpompi tarkastella, jos asiat olisi ohjelmassa jaoteltu YVA-asetuksen 11 §:n mukaan. Arviointiohjelmassa on pääosin esitetty asetuksessa mainitut asiat, mutta ohjelma on puutteellinen vaikutusalueen rajauksen suhteen sekä toteuttamisvaihtoehtojen suhteen. Lisäksi ohjelmasta puuttui maininta siitä, että hankkeen vaikutusten seurannasta tehdään ehdotus arviointiselostukseen. Seuraavassa on esitetty yhteysviranomaisen näkökohdat ja lisäykset arviointiohjelmaan asetuksen osoittamassa järjestyksessä. Arviointiohjelmaa on tarkistettava siten, että seuraavassa esitetyt lisäykset ja näkökohdat on arviointiselostuksessa huomioitava. Yhteysviranomainen on olettanut, että kuivatusvesien purkureitti on Itäoja-Sanginjärvi-Sanginjoki-Oulujoki sillä perusteella, että ohjelman sivulla 10 on lyhyt kuvaus hankkeen alapuolisesta vesistöstä.

1) Tiedot hankkeesta, sen tarkoituksesta, suunnitteluvaiheesta, sijainnista, maankäyttötarpeesta ja sen liittymisestä muihin hankkeisiin sekä hankkeesta vastaavasta.

Tiedot on esitetty riittävässä laajuudessa. Hanke ei varsinaisesti liity muihin hankkeisiin, vaikkakin sillä saattaa olla vaikutuksia muihin hankkeisiin, esimerkiksi alkaneeseen Sanginjoen valuma-alueen kunnostus- ja virkistyskäyttösuunnitteluhankkeeseen. Myös samalle alueelle suunnitteilla olevat turvetuotantohankkeet olisi syytä mainita, esimerkiksi läheinen Sapolassuo. Arviointiselostuksessa tulee kuvata Sanginjoen valuma-alueen turvetuotannon ajallista ja alueellista kehitystä sekä selvittää alueelta poistuvien tuotantoalueiden määrä sekä selvittää Oulun seudun energiahuollon turvaamiseksi tarvittava turvemäärä. Selostuksessa on arvioitava lähiseutujen turvetuotannon yhteisvaikutusta ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen.

2) Hankkeen toteuttamisvaihtoehdot, joista yhtenä vaihtoehtona on hankkeen toteuttamatta jättäminen, ellei tällainen vaihtoehto erityisestä syystä ole tarpeeton.

Ainoana toteuttamisvaihtoehtona on esitetty hankkeen toteuttaminen; noin 190 ha:n alan kuivattaminen ja turpeen nostaminen. Ohjelmassa ei ole esitetty Korentosuo hankkeen arvioitua kokonaiskestoa kuivatusvaiheesta tuotannon loppumiseen.

Lisäksi esitetään ainoastaan nollavaihtoehto eli hankkeen toteuttamatta jättäminen. Varsinaisia vaihtoehtoisia toteuttamisvaihtoehtoja ei esitetä lainkaan. On esitetty yksi toteutusvaihtoehto, jonka sisälle ei ole jätetty liikkumavaraa. Näin ollen YVA-menettelyn periaate ei täysin toteudu, vaan arviointiselostuksen sisältö lähestyy lupahakemusta. Yhteysviranomainen toteaa, että YVA-

menettelylle olisi eduksi, jos lisäksi tarkasteltaisiin lisävaihtoehtoa esimerkiksi vesiensuojeluratkaisujen, sijoituspaikan, pinta-alan tai vesienjohtamisreittien osalta.

3) Tiedot hankkeen toteuttamisen edellyttämistä suunnitelmista, luvista ja niihin rinnastettavista päätöksistä.

Puutteena on pidettävä, että hankkeesta ei vielä ole tehty tuotanto- ja vesiensuojelusuunnitelmaa, mikä haittaa osaltaan ympäristövaikutusten arviointimenettelyä. Arviointiohjelman mukaan eri vesiensuojelumenetelmien toimivuutta arvioidaan suunnitteluvaiheessa ja arviointiselostuksessa esitetään näistä teknistaloudellisesti paras. Ohjelmassa ei selkeästi esitetä kuivatusvesien johtamissuuntaa.

Hankkeella ei ole voimassaolevia lupia tai niihin rinnastettavia päätöksiä, mutta toteutuakseen hanke tarvitsee ympäristöluvan, jonka käsittelee Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto.

4) Tiedot ympäristövaikutuksia koskevista laadituista ja suunnitelluista selvityksistä sekä aineiston hankinnassa ja arvioinnissa käytettävistä menetelmistä ja niihin liittyvistä oletuksista sekä

5) Ehdotus tarkasteltavan vaikutusalueen rajauksesta

Ohjelmassa on kuvattu laaditut ja suunnitellut selvitykset, mutta sen sijaan ei ohjelmassa ole täsmällistä kuvausta hankkeen vaikutusalueen rajauksesta. Asia tulee korjata arviointiselostuksessa. Arviointiselostukseen tulee liittää uusin ilmakuva alueesta.

Sanginkylän kylämiljö on luokiteltu maakunnallisesti merkittäväksi kulttuurihistorialliseksi kohteeksi. Pysyvän asutuksen lisäksi sekä Sanginjärven että läheisemmän Valkiaisjärven rannoille on syntynyt huomattavassa määrin loma-asutusta toisin kuin arviointiohjelmassa todetaan, joten Korentosuo lähialueen loma-asutus on selvittävä vakituisen asutuksen lisäksi. Asutuksen sijoittuminen alueelle selittyy osaksi veden läheisyydestä, mutta syitä voi olla muitakin. Arviointiselostuksessa tulee selvittää syitä, mielikuvia ja odotuksia asutuksen sijoittumiselle ja kuinka turvetuotannon laajentuminen muuttaa näitä mielikuvia.

Koska turvetuotannon kuormitus on ympärivuotista ja vaihtelee vuodenajoittain ja soittain, on arvio kuormituksesta tehtävä koko vuodelta ja käytettävä bruttokuormitusarvoja. Vertailuaineistona voidaan käyttää läheisiltä soilta (Itäsuo, Pehkeensuo) saatuja kuormitusarvoja. Tietoa kuormituksen jakaantumisesta vuodenajoittain on saatavilla. Eristysojien kaivamisen aiheuttamat hydrologiset vaikutukset ja kuormitus on arvioitava. Hankkeen aiheuttamat hydrologiset muutokset ja vaikutukset Itäjoaan ja sen lähiympäristöön on arvioitava ja arviossa on otettava huomioon Itäjoan paikoittainen kapeus ja tulvaherkkyys. Mikäli kuivatusvesiä on tarkoitus pumpata, tulee vuosittainen pumppausajankohta arvioida, sekä esittää vesiensuojelujärjestelyt ja -johtamisreitit sekä kuormitusarvio silloin kun ei pumpata.

Suunnitelma- tai muusta kartasta tulee näkyä vesienjohtamisreitti Sanginjärveen saakka. Vesistövaikutusalueeksi tulee rajata Itäoja, Sanginjärvi ja Sanginjoki sekä tarpeen mukaan Oulujoki. Sanginjoen kokonaiskuormitus tulee arvioida ja arvioida hankkeen aiheuttaman lisäkuormituksen vaikutus kokonaiskuormitukseen, Sanginjoen veden laatuun ja joen alajuoksun virkistyskäyttöön.

Pohjavesivaikutusten ja hydrologisten vaikutusten arviointimenetelmiin ei ole lisättävää.

Kasvillisuuden arviointimenetelmiin ei ole huomauttamista. Arviointiselostuksessa on arvioitava Korentosuo luontotyyppien (suotyyppien) ja lajiston merkitys laajemmin Pohjois-Pohjanmaan olosuhteissa.

Arviointiohjelmassa kuvatulla linnuston arviointimenettelyllä ei saada Korentosuo linnuston kokonaisparimääriä selville, koska kartoituslaskenta edellyttää useita peräkkäisiä laskentoja. Menetelmä antaa kuitenkin riittävän selvityksen alueen pesimälinnustollisesta merkityksestä päätöksentekoa varten. Samoin se todennäköisesti tavoittaa myös harvalukuiset pesimälajit. Muutonaikaisesta Korentosuolla levähtävästä linnustosta tulee myös olla riittävästi tietoa arviointiselostuksessa. Tietoja on maastoselvitysten lisäksi syytä tiedustella alueen lintuharrastajilta. Tarkoituksena on verrata Korentosuota ympäröivien alueiden luonnontilaisiin ja suojeltuihin soihin. Tarkastelualue tulee olla laajempikin kuin vain Utajärven kunnan alue. Arviointiohjelmassa

mainitaan kiinnitettävän erityistä huomiota uhanalaisten eläinten ja kasvien seurantatoimikunnan mietinnön (komiteamietintö1992) mukaisesti valtakunnallisesti ja alueellisesti uhanalaisiin lajeihin. Suomessa on kuitenkin juuri valmistunut uusi uhanalaisuusluokittelu. Arvioitaessa hankkeen vaikutuksia uhanalaisiin lajeihin onkin otettava huomioon myös uudet tiedot lajien uhanalaisuudesta.

Maiseman osalta vaikutusten arviointimenetelmiin ei ole lisättävää.

Sanginjärvestä tulee tehdä kiinteistökohtainen kalatalousselvitys. Hankealueen merkityksestä metsästykselle, marjastukselle ja virkistyskäytölle tulee selvittää esimerkiksi paikallisilta asukkailta ja metsästyseuroista.

Virkistyskäyttökohteet, samoin kuin vaikutusalueen häiriintyvät kohteet asutuksen lisäksi (kuten koulut ja päiväkodit), tulee selvittää.

Pölyn osalta tarkastelussa on eriteltävä terveys- ja viihtyvyysvaikutukset erikseen sekä arvioitava vallitsevia tuulen suuntia. Pölylaskeumia arvioitaessa on huomioitava, että pölyämistä tapahtuu myös muulloin kuin tuotantoaikana. Pölyn vaikutuksia voi olla myös muuhun kuin asutukseen, esimerkiksi viihtyisyyteen tai vesistöön, riippuen pölyn määrästä ja leviämisen laajuudesta.

Turpeen kuljetuksesta aiheutuva liikenneturvallisuuden heikentyminen on arvioitava. Mahdollisesta pumppauksesta aiheutuva melu tulee arvioida, samoin kuin turpeen kuljetuksesta aiheutuva melu.

Myös työkoneiden reitit ja liikennemäärä sekä työkoneiden aiheuttama melu- ja pölyhaitta tulee arvioida. Melun määrän arvioinnin lisäksi melun vaikutukset esim. alueen viihtyisyyteen on arvioitava. Ohjelmassa esitetty vaikutusalueen laajuuden esittäminen pelkästään ei riitä.

Arviointiselostuksessa on pohdittava, onko turvetuotannosta aiheutuvilla muutoksilla vaikutusta alueen imagoon ja kysyttävyyteen ja sitä kautta esimerkiksi kiinteistöjen hintoihin.

Arviointiselostuksessa tulisi myös ottaa kantaa sekä tuotannon aikaisten että sen jälkeisten ihmisiin kohdistuvien haitallisten vaikutusten seurannan järjestämiseen sekä näiden vaikutusten vähentämismahdollisuuksiin. Arvioitu tuotannon loppumisajankohta tulee esittää.

6) Suunnitelma arviointimenettelyn ja siihen liittyvän osallistumisen järjestämisestä

Tiedot on esitetty arviointiohjelmassa.

7) Arvio hankkeen suunnittelu- ja toteuttamisaikataulusta sekä arvio selvitysten ja arviointiselostuksen valmistumisajankohdasta

Tiedot on esitetty arviointiohjelmassa.

Lausunnon nähtävillä olo ja YVA-menettelyn jatkotoimet

Tämä lausunto sekä kopiot arviointiohjelmasta annetuista lausunnoista ja kannanotoista lähetetään hankkeesta vastaavalle. Alkuperäiset lausunnot ja kannanotot säilytetään Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa. Tämä lausunto lähetetään tiedoksi myös jäljempänä olevan listan mukaan. Lausunto on virka-aikana nähtävillä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksessa ja Utajärven kunnanvirastossa sekä aukioloaikana Utajärven pääkirjastossa arviointimenettelyn ajan. Hankkeesta vastaava laatii tämän arviointiohjelmasta annetun lausunnon jälkeen arviointiselostuksen, joka tulee samantyyppiseen käsittelyyn kuin arviointiohjelma, alustavan aikataulun mukaan keväällä 2001.

Luonnonsuojelupäällikkö Eero Kaainen

Insinööri Kirsi Juujärvi

TIEDOKSI

Ympäristöministeriö
Suomen ympäristökeskus
Alueelliset ympäristökeskukset
Pohjois-Suomen ympäristölupavirasto
Utajärven pääkirjasto
Lausunnon antajat
Mielipiteiden esittäjät